

Številka: 0070-11/2025

Ljubljana, dne

EVA: 2025-2720-0011

GENERALNI SEKRETARIAT VLADE REPUBLIKE SLOVENIJE

Gp.gs@gov.si

ZADEVA: Predlog Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu (EVA 2025-2720-0011) - skrajšani postopek – predlog za obravnavo

1. Predlog sklepov vlade:

Na podlagi drugega odstavka 2. člena Zakona o Vladi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 24/05 – uradno prečiščeno besedilo, 109/08, 38/10 – ZUKN, 8/12, 21/13, 47/13 – ZDU-1G, 65/14, 55/17 in 163/22) je Vlada Republike Slovenije na seji dne pod točko sprejela naslednji

SKLEP:

Vlada Republike Slovenije je določila besedilo Predloga zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu in ga predloži Državnemu zboru Republike Slovenije v obravnavo po skrajšanem postopku. .

Barbara Kolenko Helbl
generalna sekretarka

Priloga:

- Predlog zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o socialnem varstvu

Sklep prejmejo:

- Državni zbor Republike Slovenije,
- Služba Vlade Republike Slovenije za zakonodajo,
- Ministrstvo za finance,
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti,
- Ministrstvo za zdravje,
- Ministrstvo za solidarno prihodnost.
-

2. Predlog za obravnavo predloga zakona po skrajšanem postopku v državnem zboru z obrazložitvijo razlogov:

Predlaga se obravnava zakona po skrajšanem postopku skladno s 142. členom Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 92/07 – uradno prečiščeno besedilo, 105/10, 80/13, 38/17, 46/20, 105/21 – odl. US, 111/21, 58/23 in 35/24), saj gre pri sprejemu predlaganih sprememb Zakona o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23, 84/23 – ZDOsk-1 in 24/25; v nadaljevanju: ZSV) za manj zahtevne spremembe in dopolnitve.

S predlogom zakona se uvaja nova socialnovarstvena storitev »podpora v skupnosti« in institut druge družine, na način, da ga umestimo kot eno od oblik izvajanja »podpore v skupnosti«. Takšna rešitev je skladna s Konvencijo o pravicah invalidov in opozorili Odbora za pravice invalidov (CRPD/C/SVN/CO/1), ki vелеvata, da mora Republika Slovenija vlagati v razvoj podpornih storitev v skupnosti in hkrati zmanjševati institucionalne kapacitete. Vse druge spremembe členov so tehnične rešitve in sledijo cilju opredelitve te nove storitve.

3.a Osebe, odgovorne za strokovno pripravo in usklajenost gradiva:			
<ul style="list-style-type: none"> - Simon Maljevac, minister, - dr. Luka Omladič, državni sekretar, - mag. Mateja Nagode, generalna direktorica Direktorata za starejše, dolgotrajno oskrbo in deinstitutionalizacijo, - Klemen Jerinc, vodja sektorja za upravljanje izvajalskih organizacij, 			
3.b Zunanji strokovnjaki, ki so sodelovali pri pripravi dela ali celotnega gradiva:			
Pri pripravi predloga zakona zunanji strokovnjaki niso sodelovali.			
4. Predstavniki vlade, ki bodo sodelovali pri delu državnega zbora:			
<ul style="list-style-type: none"> - Simon Maljevac, minister, - dr. Luka Omladič, državni sekretar, - mag. Mateja Nagode, generalna direktorica Direktorata za starejše, dolgotrajno oskrbo in deinstitutionalizacijo, - Klemen Jerinc, vodja sektorja za upravljanje izvajalskih organizacij, 			
5. Kratak povzetek gradiva:			
<p>Uvaja se nova socialnovarstvena storitev »podpora v skupnosti«. Predlog sprememb in dopolnitev zakona predvsem vzpostavlja pravno podlago za lažje delovanje stanovanjskih skupin, hkrati pa omogoča tudi nadaljnjo krepitev podpore v skupnosti in sorazmerno zmanjševanje dolgotrajnih institucionalizacij, saj trenutno ljudje v institucionalnem varstvu v posebnih zavodih, centrih za usposabljanje in varstveno delovnih centrih živijo v povprečju 13 let.</p> <p>Prav tako s predlagano rešitvijo urejamo institut druge družine, na način, da ga umestimo kot eno od oblik izvajanja »podpore v skupnosti«, kar je bolj ustrezno kot sedaj, ko je podpora v drugi družini urejena kot institucionalno varstvo.</p> <p>Uvedba nove storitve bo uvedla naslednje rešitve:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zagotovljena bo pravna podlaga za delovanje stanovanjskih skupin, - zagotovljena bo zakonsko urejena pravna podlaga za izvajanje podpore v drugi družini, - stanovalcem socialnovarstvenih zavodov bo omogočeno, da se na tej podlagi preselijo iz ustanov v skupnost ter tam prejemajo storitev »podpora v skupnosti«, - uporabnikom, ki živijo zunaj ustanov, a potrebujejo podporo, bo omogočeno, da dobivajo podporo tam, kjer živijo - zagotovljena bo podlaga za udejanjanje 19. člena KOPI, na kar Republiko Slovenijo opozarja Mednarodni odbor za pravice invalidov. 			
6. Presoja posledic za:			
a)	javnofinančna sredstva nad 40.000 EUR v tekočem in naslednjih treh letih		DA/NE
b)	usklajenost slovenskega pravnega reda s pravnim redom Evropske unije		DA/NE
c)	administrativne posledice		DA/NE
č)	gospodarstvo, zlasti mala in srednja podjetja ter konkurenčnost podjetij		DA/NE
d)	okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki		DA/NE
e)	socialno področje		DA/NE
f)	dokumente razvojnega načrtovanja: – nacionalne dokumente razvojnega načrtovanja		DA/NE

	<ul style="list-style-type: none"> – razvojne politike na ravni programov po strukturi razvojne klasifikacije programskega proračuna – razvojne dokumente Evropske unije in mednarodnih organizacij 		
--	---	--	--

7.a Predstavitev ocene finančnih posledic nad 40.000 EUR:

Ker gre za relokacijo obstoječih finančnih sredstev iz institucionalnega varstva v »podporo v skupnosti«, pomeni, da se obseg finančnih sredstev z zadevno spremembo ne povečuje, razen v primeru povečanega števila upravičencev - otroci in mladostniki, za katere imajo starši priznano pravico do višjega dodatka za nego otroka skladno s 3. odstavkom 79. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, kjer predlog zakona predvideva finančne posledice za državni proračun, ki so ocenjene na okoli 5.000.000,00 EUR letno, in sicer za podporo v skupnosti za okvirno 320 otrok in družin. Gradivo nima posledic za druga javna finančna sredstva.

I. Ocena finančnih posledic, ki niso načrtovane v sprejetem proračunu

	Tekoče leto (t)	t + 1	t + 2	t + 3	t + 4
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) prihodkov državnega proračuna					
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) prihodkov občinskih proračunov					
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) odhodkov državnega proračuna		-8.054.827,00 EUR	-6.974.175,00 EUR	-5.893.524,00 EUR	-4.092.438,00 EUR
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) odhodkov občinskih proračunov					
Predvideno povečanje (+) ali zmanjšanje (-) obveznosti za druga javnofinančna sredstva					

II. Finančne posledice za državni proračun

II.a Pravice porabe za izvedbo predlaganih rešitev so zagotovljene:

Ime proračunskega uporabnika	Šifra in naziv ukrepa, projekta	Šifra in naziv proračunske postavke	Znesek za tekoče leto (t)	Znesek za t + 1

<p>V besedilu predloga predpisa smo po javni obravnavi upoštevali predlog nekaterih organizacij, da spremenimo besedilo "podpora pri okrevanju po dolgotrajni institucionalizaciji" in tako to besedilo nadomestili s "podpora za dvig kakovosti življenja". Prav tako smo upoštevali predlog, da k možnim izvajalcem storitve »podpora v skupnosti« dodamo tudi pravne osebe zasebnega prava s statusom nevladne organizacije v javnem interesu na področju invalidskega varstva. Prav tako smo upoštevali predlog in komentarje, da bi bilo v zakonu treba opredeliti primerljive pravice. Predlog zakona smo tako dopolnili z besedilom glede primerljivih pravic, in sicer na način, da oseba ne more hkrati koristiti podpore v skupnosti in institucionalnega varstva ali dolgotrajne oskrbe v instituciji, lahko pa kombinira podporo v skupnosti z drugimi storitvami in pravicami (npr. osebno asistenco, pomoč na domu, dolgotrajna oskrba na domu, storitve socialnega vključevanja idr.), s tem, da se le-te ne smejo izvajati istočasno. To omogoča, da se storitve kombinirajo in dopolnjujejo, ne pa podvajajo.</p> <p>Predlog, da se 12. člena predloga zakona črta in s tem izbriše določba o prepovedi odtujitve in obremenitve nepremičnine uporabnika, ki ima v lasti nepremičnino, v primeru ko občina zanj (do)plačuje storitev podpora v skupnosti, nismo upoštevali.</p> <p>Prav tako nismo upoštevali predloga, da bi izvajalce razširili na vse pravne osebe zasebnega prava, ki niso ustanovljene po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, saj je za kakovost izvajanja storitve nujno, da gre za točno določeno področje delovanja organizacij. Izpostavljena je bila problematika pomanjkanja kadra in stanovanj, kar oboje predstavlja širšo problematiko, ki jo aktivno naslavljamo v okviru področja ministrstva.</p>		
10. Pri pripravi gradiva so bile upoštrevane zahteve iz Resolucije o normativni dejavnosti:	DA/NE	
11. Gradivo je uvrščeno v delovni program vlade:	DA/NE	
<p style="text-align: center;">Simon Maljevac minister</p> <p>Priloga: - predlog sklepa Vlade RS, - Priloga 3 - predlog zakona.</p>		

**ZAKON O SPREMEMBAH IN DOPOLNITVAH
ZAKONA O SOCIALNEM VARSTVU – ZSV-L**

I. UVOD

1. OCENA STANJA IN RAZLOGI ZA SPREJEM PREDLOGA ZAKONA

Namen socialnega varstva v Republiki Sloveniji je zagotavljanje podpore in različnih vrst pomoči posameznikom ter skupinam, ki se soočajo s socialnimi, ekonomskimi in tudi zdravstvenimi težavami. Omogočati socialno varnost, preprečevanje socialne izključenosti, izboljšanje položaja socialno šibkejših ter varstvo starejših, invalidov in oseb s posebnimi potrebami, ki prebivajo v Republiki Sloveniji, je glavna naloga sistema socialnega varstva. Država in lokalne skupnosti morajo v okviru politik socialnega varstva zagotavljati pogoje, v katerih lahko posamezniki, v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju, ustvarjalno sodelujejo in uresničujejo svoje razvojne možnosti ter s svojo dejavnostjo dosegajo raven kakovosti življenja, ki je primerljiva z ravni kakovosti življenja drugih prebivalcev Republike Slovenije in ustreza merilom človeškega dostojanstva. Kadar si posamezniki in družine ne morejo sami zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do podpore in pomoči, ki jo v okviru socialne politike zagotavljata država in lokalna skupnost. **Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030** (Uradni list RS, št. 49/22; v nadaljevanju: ReNPSV22–30) določa usmeritve za delovanje in razvoj sistema socialnega varstva v navedenem obdobju. Opredeljuje osnovna izhodišča za delovanje in razvoj sistema, določa cilje in aktivnosti za doseg teh ciljev, določa razvoj storitev in programov socialnega varstva vključno s cilji do leta 2030, opredeljuje način izvajanja in spremljanja izvajanja resolucije in opredeljuje vire (kadrovske in finančne) za izvajanje ciljev resolucije ter načrtovan razvoj storitev in programov. Resolucija na več mestih poudari pomen neodvisnega življenja in domače oblike življenja ter bivanja v skupnosti. V točki 4 resolucija opredeli ukrepe na področju razvoja storitev in programov v socialnem varstvu. V sklopu B točke 4 (Storitve za ohranjanje samostojnega, neodvisnega življenja doma in aktivno vključevanje v skupnost – skupnostne oblike storitve) je zapisano: Ker storitve za ohranjanje samostojnega, neodvisnega življenja doma in aktivno vključevanje v skupnost še niso dovolj razvite, se bodo obstoječe storitve na tem področju do leta 2030 pospešeno razvijale in dopolnjevale z novimi oblikami. ReNPSV22-30 torej predvidi pospešen razvoj novih oblik skupnostne oblike podpore, v nadaljevanju pa prav tako predvidi premik institucionalnih kapacitet v skupnostne nastanitve.

Neodvisnost posameznikov ali »neodvisno življenje« je izraz, ki ga v povezavi z ljudmi z oviranostjo in starejšimi ljudmi pogosto uporabljamo izmenjaje z izrazom »življenje v skupnosti«. Neodvisno življenje ne pomeni, da ljudje »delajo vse stvari sami« ali da bi bili prepuščeni sami sebi, ampak da lahko izbirajo

in odločajo o tem, kje živijo, s kom živijo, kako si organizirajo vsakodnevno življenje in sprejemajo odločitve o svojem življenju in dobijo vso podporo za življenje v skupnosti, ki jo potrebujejo (Skupne evropske smernice za prehod iz institucionalne v skupnostno oskrbo, 2012)¹.

Za neodvisno življenje je torej ključna podpora in prehod k storitvam v skupnosti, kar je izhodišče za predlagano novo storitev »podpora v skupnosti«. To pomeni, da posameznik, ki za neodvisno življenje potrebuje podporo, ni nameščen v institucijo, ampak podporo prejema v skupnosti, tam, kjer si sam želi živeti.

V Republiki Sloveniji se z razvojem storitev v skupnosti na področju otrok in odraslih z oviranostjo ukvarjamo že več kot 50 let, z začetkom preobrazbe deškega prevzgojnega doma Logatec. V devetdesetih pa smo začeli z razvojem storitev v skupnosti za odrasle ljudi z ovirami vključujoč ljudi s težavami v duševnem zdravju – na področju duševnega zdravlja in intelektualnih ovir so nastale številne nevladne organizacije, ki so organizirale dnevne centre in terensko delo na domu uporabnika. Tako socialnovarstveni zavodi, kot nevladne organizacije so začele vzpostavljati stanovanjske skupine, dnevne centre in terensko podporo, prvi kot del institucionalnega varstva, druge pa kot socialnovarstvene programe. Prve večje poskuse prehoda k skupnostni podpori v javnem sektorju opazujemo šele na začetku 21. stoletja, in sicer v Hrastovcu s preseljevanjem stanovalcev iz posebnega socialnovarstvenega zavoda v bivalne enote in stanovanjske skupine. Kmalu so zavod v Hrastovcu posnemali še drugi zavodi. V tem času so bile dosežene pomembne pozitivne spremembe in izboljšave v socialnem varstvu kot zapisano v **Strategiji RS za deinstitucionalizacijo v socialnem varstvu za obdobje 2024-2034** (v nadaljevanju: StaDI 2024-2034)², nam še ni uspelo v zadostni meri preobraziti sistema oskrbe in podpore, ki bi zagotavljal boljše življenje ljudi z oviranostjo.

Stanovanjske skupine so vmesna struktura, ki ni enaka institucionalnemu varstvu v zavodu, ne zagotavlja pa tudi popolnoma neodvisnega življenja, ki ga lahko doseže individualno bivanje izven drugih organiziranih oblik s podporo na domu.

Stanovanjska skupina je opredeljena kot način izvajanja institucionalnega varstva v drugi organizirani obliki, združuje pa od štiri do šest oseb (27. člen Pravilnika o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev pomoč družini na domu, socialni servis, institucionalno varstvo in vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, Uradni list RS, št. 47/24). Poleg tega načina so stanovanjske skupine, urejene tudi kot socialnovarstveni programi (Zakon o socialnem varstvu, Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23, 84/23 – ZDOsk-1 in 24/25, v nadaljevanju: ZSV), ki jih izvajajo nevladne organizacije. V obeh načinih gre za paket, ki združuje tako zagotavljanje bivanja (namestitve) kot zagotavljanje podpore.

¹ https://di.irssv.si/wp-content/uploads/2022/11/Skupne_evropske_smernice_za_prehod_iz_instit_v_skupnostno_oskrbo_SLO.pdf

² <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MSP/Dolgotrajna-oskrba/Strategija-RS-za-deinstitucionalizacijo-v-socialnem-varstvu-za-obdobje-20242034.pdf>

Trenutno v Sloveniji obstaja okoli 1000 ljudi z ovirami, ki potrebujejo podporo pri vsakdanjem življenju in ki živijo v stanovanjskih skupinah. V naslednjih 10 letih se bo v skladu s StaDI 2024-2034 v procesu preobrazbe zavodov in vzpostavljanja novih storitev v skupnost preselilo še dodatnih 3500 uporabnikov.

Skladno z 19. členom **Konvencije o pravicah invalidov** (Ur.l. RS-MP, št. 10/08, v nadaljevanju: KOPI) imajo vsi invalidi - ljudje z dolgotrajnimi telesnimi, duševnimi, intelektualnimi ali senzoričnimi okvarami, ki jih v povezavi z različnimi ovirami lahko omejujejo, da bi enako kot drugi polno in učinkovito sodelovali v družbi (KOPI, 1. člen) – pravico, »da živijo v skupnosti in enako kot drugi odločajo ter sprejemajo učinkovite in ustrezne ukrepe, ki jim omogočajo polno uživanje te pravice ter polno vključenost v skupnost in sodelovanje v njej«. KOPI še zapisuje, da »imajo invalidi dostop do različnih storitev na domu ter bivalnih in drugih podpornih storitev v skupnosti, vključno z osebno pomočjo, potrebno za življenje in vključitev v skupnost ter za preprečevanje osamljenosti ali izločevanja iz skupnosti« (19. člen).

Trenutno prihaja do neskladnosti umestitve stanovanjskih skupin v zakonodajo, saj uporabnikom ne zagotavljajo doma, temveč je bivanje v primeru storitve institucionalno varstvo ali socialnovarstvenega programa del enotnega paketa, ki vključuje tudi podporo. Uporabniki torej formalno bivajo v institucionalnem varstvu ali pa socialnovarstvenem programu, čeprav naj bi šlo za njihov dom, v katerega v tem primeru vstopajo strokovnjaki in jim zagotavljajo podporo v skupnosti.

Trenutna ureditev stanovanjskih skupin, ki so definirane kot institucionalno varstvo, v praksi povzroča številne težave. Inštitut RS za socialno varstvo (v nadaljevanju: IRSSV), ki pri svojem delu zbira in analizira različna poročila, navaja, da se nekatere stanovanjske skupine soočajo s težavami glede uporabnih dovoljenj, saj pristojne ustanove interpretirajo stanovalce teh skupin kot »posebno družbeno skupino«, kar utemeljujejo med drugim s tem, da socialnovarstveni zavod na lokaciji izvaja dejavnost institucionalnega varstva. Stanovanjske skupine dobivajo priporočila različnih inšpektoratov, ki od njih zahtevajo vpeljevanje ureditev, ki veljajo za institucionalno varstvo (npr. zagotovitev ustreznih garderobnih prostorov s sanitarijami in tušem za vse zaposlene v stanovanjskih skupinah). Pri stanovanjskih skupinah, ki so organizirane kot socialnovarstveni programi v okviru nevladnih organizacij pa v praksi prihaja do težav, saj se nekateri etažni lastniki v večstanovanjski stavbi sklicujejo na to, da naj bi morala nevladna organizacija, če želi imeti v stavbi stanovanjsko skupino, pridobiti soglasje etažnih lastnikov za »opravljanje dejavnosti«. To je nekatere organizacije pripeljalo do tega, da so uporabnike morale izseliti iz lastniškega stanovanja in jim poiskati nov dom.

2. CILJI, NAČELA IN POGLAVITNE REŠITVE PREDLOGA ZAKONA

2.1 Cilji

Ključni cilj predloga sprememb in dopolnitev ZSV je v zakonsko materijo vključiti spremembe in dopolnitve, ki so se od uveljavitve ZSV pokazale kot potrebne. Cilj predloga sprememb in dopolnitev zakona je torej uvesti novo socialnovarstveno storitev **»podpora v skupnosti«**. Vse druge spremembe členov so tehnične rešitve in sledijo cilju opredelitve nove storitve. Predlog sprememb in dopolnitev zakona predvsem vzpostavlja pravno podlago za lažje delovanje stanovanjskih skupin, urejanje instituta

institucionalnega varstva v drugi družini v okviru krepitve podpore v skupnosti in sorazmerno opuščanje institucionalnega varstva. Cilj predloga sprememb in dopolnitev zakona je v tem smislu usklajen s Konvencijo o pravicah invalidov (Uradni list RS-MP, št. 10/08) in opozorili Odbora za pravice invalidov (CRPD/C/SVN/CO/1).

2.2 Načela

Predlagane spremembe in dopolnitve zakona ne spreminjajo temeljnih načel veljavnega zakona, kot so:

1. Načelo univerzalnosti, ki pomeni, da je vsaki zavarovani osebi pod pogoji iz tega zakona omogočen dostop do pravic iz socialne varnosti.
2. Načelo solidarnosti, ki pomeni, da vsak prispeva v skladu s svojimi ekonomskimi zmožnostmi in koristi socialnovarstvene pravice v skladu s svojimi potrebami.
3. Načelo enakosti, ki pomeni enako dostopnost, uporabo in kakovost razpoložljivih socialnovarstvenih storitev za enake potrebe, ne glede na spol, starost, raso, vero, etnično pripadnost, gmotno stanje, družbeni položaj, sposobnosti plačila ali druge osebne okoliščine.
4. Načelo enake dostopnosti in proste izbire oblik, ki pomeni, da so storitve DO geografsko in finančno dostopne, vsebina pravic in postopki uveljavljanja upravičenosti so vnaprej znani, uporabnik pa lahko glede na svoje značilnosti in potrebe izbira ustrezno obliko socialnovarstvene storitve.
5. Načelo kakovosti, ki pomeni obravnavo, ki je v skladu z obstoječim znanjem in standardi, je varna, učinkovita, gospodarna, osredotočena na uporabnika, pravočasna in enaka za enake potrebe ter ki upošteva značilnosti in potrebe posameznika.

Osnovna načela za izvajanje sistema socialnega varstva so tudi zagotavljanje človekovega dostojanstva in socialne pravičnosti, spoštovanje človekovih pravic, zagotavljanje enakih možnosti za vse, spoštovanje raznolikosti, krepitev moči posameznikov in spoštovanje osebne samostojnosti, ki vključuje svobodo izbire, spodbujanje neodvisnosti posameznikov in omogočanje individualizirane celostne podpore in pomoči. Slednje pomeni, da lahko upravičenci svobodno izbirajo ter se odločajo o tem, kje in s kom bodo živeli, kako si bodo organizirali vsakdan, in da sprejemajo odločitve o svojem življenju, pri čemer jim izvajalci storitve »podpora v skupnosti« zagotovijo ustrezno podporo, prilagojeno glede na potrebe posameznika. Upravičenci imajo ključno vlogo pri izbiri načina koriščenja storitve »podpora v skupnosti«, oblikovanju načrta izvedbe in načinu izvajanja storitve »podpora v skupnosti«. Ravno to zapoveduje KOPI, kot tudi **Skupne evropske smernice za prehod iz institucionalne v skupnostno oskrbo** (v nadaljnjem besedilu: smernice) in **Smernice Združenih narodov o deinstitucionalizaciji, tudi v izrednih razmerah (2022)**³ (v nadaljnjem besedilu: smernice ZN), ki se sklicujeta na omenjeno konvencijo. Smernice ZN med drugim zahtevajo, da države, v katerih še delujejo institucije razvijejo alternativne rešitve bivanju in prejetanju storitev v institucijah. Smernice opozarjajo na pogostost napak v procesih deinstitucionalizacije in ukrepe, ki jih je treba sprejeti za prehod v skupnost. Nadalje tudi poudarjajo, da je potrebno pravno podlago sistematično pregledati na vseh področjih z namenom ugotavljanja in odpravljanja tistih določb, ki omogočajo institucionalizacijo ljudi z oviranostjo, kot tudi

³ [SLO-CRPD-DI-Guidelines.docx](#)

ugotavljanja in odpravljanja vrzeli v pravnem priznanju in izvršljivosti pravic do samostojnega življenja in vključenosti v skupnost ter s tem povezanih pravic. Nadalje je Evropska komisija izdala **Smernice za neodvisno življenje in vključevanje oseb z oviranostmi** (Guidance on independent living and inclusion in the community of persons with disabilities in the context of EU funding, 2024)⁴, ki so usklajene s KOPI in **Evropsko strategijo o pravicah invalidov za obdobje 2021-2030**⁵. Poudarjajo, da bi morali imeti vsi ljudje z oviranostmi možnost izbire kje in s kom bodo živeli in dostop do različnih podpornih storitev, ki omogočajo neodvisno življenje. Smernice pozivajo k prehodu iz institucionalnega varstva k podpornim storitvam v skupnosti. Cilj Evropske strategije za pravice invalidov 2021-2030 je namreč zagotoviti, da ljudje z oviranostjo uživajo človekove pravice, da imajo enake možnosti, enak dostop do sodelovanja v družbi in v gospodarstvu, da se lahko odločijo, kje, kako in s kom bodo živeli, in ne doživljajo več diskriminacije. Poudarki Evropske strategije za pravice invalidov se v celoti nanašajo na proces deinstitutionalizacije, saj brez nje navedenih pravic ljudje z oviranostjo ne morejo uživati. Evropska komisija je prav tako sprejela **Strategijo za oskrbo** (European Care Strategy, 2022)⁶, ki priznava, da institucionalna oskrba pogosto ne ustreza potrebam posameznikov, zato spodbuja prehod k storitvam, ki se izvajajo v skupnosti, za namen ohranjanja avtonomije in nadzora nad svojim življenjem.

Nova storitev »podpora v skupnosti« se organizira in opravlja v javnem interesu skladno z načeli, ki upravičencem omogočajo enako razpoložljivost, dostopnost, dosegljivost in kakovost storitev.

2.3 Poglavitne rešitve

S predlogom zakona se uvaja nova socialnovarstvena storitev, »**podpora v skupnosti**«. Takšna rešitev je skladna s Konvencijo o pravicah invalidov in opozorili Odbora za pravice invalidov (CRPD/C/SVN/CO/1), ki velevata, da mora Republika Slovenija vlagati v razvoj podpornih storitev v skupnosti in hkrati zmanjševati institucionalne kapacitete. Vse druge spremembe členov so tehnične rešitve in sledijo cilju opredelitve te nove storitve. Predlog sprememb in dopolnitev zakona predvsem vzpostavlja pravno podlago za lažje delovanje stanovanjskih skupin, hkrati pa omogoča tudi nadaljnjo krepitev podpore v skupnosti in sorazmerno zmanjševanje dolgotrajnih institucionalizacij, saj trenutno ljudje v institucionalnem varstvu v posebnih zavodih, centrih za usposabljanje in varstveno delovnih centrih živijo v povprečju 13 let.

Prav tako s predlagano rešitvijo urejamo **institut druge družine**, na način, da ga umestimo kot eno od oblik izvajanja »podpore v skupnosti«, kar je bolj ustrezno kot sedaj, ko je podpora v drugi družini urejena kot institucionalno varstvo. Podpora v drugi družini je pomembna, skupnostna storitev zagotavljanja podpore odraslim z oviranostjo in po samem načinu izvajanja ni primerljiva z institucionalnim varstvom. Kljub majhnemu številu družin, ki zagotavljajo podporo ljudem z oviranostjo, je nujno, da z ustrezno zakonsko opredelitvijo, podpremo njihov prispevek k zagotavljanju kakovostne skupnostne podpore.

⁴ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202407188&qid=1732931123469

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/SL/legal-content/summary/strategy-for-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

⁶ https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/news/european-care-strategy-caregivers-and-care-receivers-2022-09-07_en#navItem-relatedDocuments

V Sloveniji že od začetka devetdesetih ljudje z oviranostjo živijo v stanovanjskih skupinah, ki so v lasti ali jih najemajo socialnovarstveni zavodi (storitve izvajajo kot institucionalno varstvo) in so v pristojnosti Ministrstva za solidarno prihodnost ali nevladne organizacije (v okviru socialnovarstvenih programov), ki so v pristojnosti Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. V Sloveniji smo v preteklosti večino storitev, ki smo jih razvijali v skupnosti, umeščali v pravni red kot eno izmed oblik institucionalnega varstva, ker je bil to edini način za zagotavljanje stabilnega financiranja. Tako zdaj na primer kot institucionalno varstvo velja tako oskrba v zavodu, kot tudi stanovanjske skupine kot individualna stanovanja, v katerih so nameščeni uporabniki storitev posebnih socialnovarstvenih zavodov, individualni paketi z bivanjem izven institucije in namestitvev v drugi družini.

O neustreznosti take ureditve je poročalo že računsko sodišče leta 2019, ki pravi, da oblike socialnovarstvenih storitev v predpisih in dokumentih načrtovanja niso enotno opredeljene

Umestitev stanovanjskih skupin v zakonodajo trenutno ni najbolj ustrezna. Uporabniki sedaj formalno bivajo v institucionalnem varstvu ali pa socialnovarstvenem programu, čeprav naj bi šlo za njihov dom, v katerega vstopajo strokovni delavci in jim zagotavljajo podporo v skupnosti. Takšna ureditev stanovanjskih skupin, ki jih opredeljuje kot eno od oblik institucionalnega varstva, v praksi povzroča številne težave. Nekatere stanovanjske skupine se soočajo s težavami glede uporabnih dovoljenj, saj pristojne ustanove interpretirajo stanovalce teh skupin kot »posebno družbeno skupino«, kar utemeljujejo med drugim s tem, da na lokaciji zavod izvaja institucionalno varstvo. Stanovanjske skupine dobivajo priporočila različnih inšpektoratov, ki od njih zahtevajo ureditev, ki velja za institucionalno varstvo (npr. ločeni prostori za osebje znotraj stanovanja oz. hiše). Prav tako se s težavami soočajo stanovanjske skupine, ki so organizirane kot socialnovarstveni programi v okviru nevladnih organizacij, saj se nekateri etažni lastniki v večstanovanjskih stavbah sklicujejo na to, da naj bi morala nevladna organizacija, če želi imeti v stavbi stanovanjsko skupino, pridobiti soglasje etažnih lastnikov za »opravljanje dejavnosti«. To je nekatere organizacije že pripeljalo do tega, da so se morale izseliti iz lastniškega stanovanja in uporabnikom najti nov dom.

Z urejanjem nove storitve torej preprečujemo diskriminacijo ljudi z ovirami predvsem pri enakem dostopu do stanovanja, kar je tudi v skladu z **Zakonom o izenačevanju možnosti invalidov** (Uradni list RS, št. 94/10, 50/14, 32/17 in 95/24, v nadaljevanju: ZIMI), ki v 13. členu narekuje, da je prepovedana diskriminacija na podlagi oviranosti, ki človeku onemogoča, da bi si sam izbral prebivališče in se sam odločil, kje in s kom bo živel. Ljudje, ki živijo v stanovanjskih skupinah tako zavodov kot NVO, navadno niso najemniki stanovanja, ampak je najemnik organizacija. Posledično so odvisni od organizacije ne samo za podporo pri vsakdanjem življenju, ampak tudi glede namestitve. Če so torej nezadovoljni z izvajalcem oskrbe in podpore, ga ne morejo zamenjati, saj bi ob tem izgubili tudi namestitev, streho nad glavo oziroma dom (StaDI 2024-2034). Nova storitev bi tako premostila zakonodajne vrzeli s tem, ko bi omogočila »ločitev« storitve od ureditve bivanja in omogočala ljudem z oviranostmi pravico do stanovanja in bivanja v skupnosti.

Uvedba nove storitve bo uvedla naslednje rešitve:

- zagotovljena bo pravna podlaga za zagotavljanje podpore ljudem, ki trenutno živijo v stanovanjskih skupinah,

- zagotovljena bo zakonsko urejena pravna podlaga za izvajanje podpore v drugi družini,
- stanovalcem socialnovarstvenih zavodov bo omogočeno, da se na tej podlagi preselijo iz ustanov v skupnost ter tam prejemajo storitev »podpora v skupnosti«,
- uporabnikom, ki živijo zunaj ustanov, a potrebujejo podporo, bo omogočeno, da dobivajo podporo tam, kjer živijo
- zagotovljena bo podlaga za udejanjanje 19. člena KOPI, na kar Republiko Slovenijo opozarja Mednarodni odbor za pravice invalidov.

Predlog zakona je usklajen z veljavnim pravnim redom Republike Slovenije, s splošno veljavnimi načeli mednarodnega prava in pravom Evropske unije.

Opis storitve

»Podpora v skupnosti« je storitev, ki obsega različne oblike pomoči upravičencem pri uresničevanju pravice do življenja v skupnosti, zunaj institucij. »Podpora v skupnosti« obsega vse oblike podpore uporabnikom z namenom zagotavljanja življenja v skupnosti, zlasti pa podporo pri preselitvi iz institucije, celostno podporo pri skrbi zase, podporo pri gospodinjskih opravilih, podporo pri vključevanju v okolje in podporo za dvig kakovosti življenja. Podpora v skupnosti obsega tudi specializirano podporo in podpro v drugi družini.

Podpora pri preselitvi iz institucije obsega izdelavo osebnega načrta; podporo pri pripravah na selitev; iskanje primerne namestitve oz. stanovanja, podporo pri pripravi bivalnega okolja, vzpostavljanju socialne mreže, spoznavanju okolja in neposredno pomoč pri fizični selitvi in drugih storitvah podpore pri preselitvi, ki so opredeljene v osebnem načrtu upravičenca.

Podpora pri skrbi zase obsega podporo pri oblačenju in slačenju, podporo pri uporabi stranišča, kopanje, podporo pri umivanju in osebni higieni, podporo pri hranjenju in pitju, podporo pri gibanju, podporo pri uporabi ortopedskih pripomočkov, podporo pri pripravi in jemanju zdravil, spremstvo, ki obsega pomoč pri gibanju, orientaciji v prostoru in pri osebnih opravkih, organiziranje prevozov in drugih storitev podpore pri skrbi zase, ki so opredeljene v osebnem načrtu upravičenca.

Podpora pri gospodinjskih opravilih obsega podporo pri čiščenju, pranju in pospravljanju; podporo pri pripravi in strežbi obrokov; pomoč pri nakupovanju; pomoč pri oskrbi in negi otroka uporabnika/starša ob njegovi prisotnosti in navodilih, pomoč pri skrbi za hišne ljubljence; pomoč pri vzdrževanju stanovanja oz. hiše, kjer upravičenec živi in drugih storitev podpore pri gospodinjskih opravilih, ki so opredeljene v osebnem načrtu upravičenca.

Podpora pri vključevanju v okolje obsega vzpostavljanje in ohranjanje socialne mreže, spoznavanje aktivnosti in akterjev v lokalnem okolju, spremstvo na različne dogodke, pomoč pri iskanju zaposlitve, mentorstvo in pomoč na delovnem mestu, mentorstvo in pomoč v izobraževalnem procesu, pomoč pri komunikaciji in drugih storitev podpore pri vključevanju v okolje, ki so opredeljene v osebnem načrtu upravičenca.

Podpora za dvig kakovosti življenja obsega podporo pri pripravi na življenje v skupnosti, reševanju osebnih in socialnih stisk pred in po preselitvi iz zavoda, razbremenilne pogovore, usposabljanje in delavnice za okrevanje, krepitev moči in zagovorništvo, preprečevanje in zmanjševanje tveganj pri

privajanju na življenje v skupnosti, podporo v kriznih situacijah, socialno preventivo, vrstniško podporo in drugih storitev okrevanja, ki so opredeljene v osebem načrtu upravičenca.

Specializirana podpora je namenjena osebam z bolj intenzivnimi in kompleksnimi potrebami.

»Podpora v skupnosti« lahko obsega tudi zdravstveno varstvo in zdravstveno nego, ki se izvaja v skladu s predpisi, ki urejajo zdravstveno varstvo in zdravstveno nego.

»Podpora v skupnosti« se lahko izvaja tudi v drugi družini, in sicer v družini, ki ni sestavljena iz družinskih članov upravičenca.

S »podporo v skupnosti« se zagotavljajo podporne storitve posamezniku, ločeno od bivanja, kar je ena od ključnih razlik med storitvijo »institucionalno varstvo« in »podpora v skupnosti«. Pri slednji namreč uporabnik sam, ali preko organizacije, stopa v različna najemniška razmerja in s svojimi sredstvi pokrije stroške najema in druge stanovanjske stroške in stroške hrane.

Upravičenci lahko s pomočjo te storitve živijo neodvisno v skupnosti, pri čemer sodelujejo pri opredelitvi vrste in obsega podpore glede na individualne potrebe in intenzivnost potreb. Storitve se izvaja na domu upravičenca, pri čemer se kot dom upravičenca šteje vsaka oblika bivanja, ki ni institucionalno varstvo in v kateri živi največ šest oseb v isti stanovanjski enoti. Izjema so primeri, ko so osebe v sorodstvenem razmerju z upravičencem – v teh primerih je lahko skupno število oseb v eni stanovanjski enoti večje.

Ciljne skupine oz. upravičenci

Ciljna skupina storitve »podpora v skupnosti« so upravičenci, ki potrebujejo podporo pri preselitvi iz institucije, podporo pri vsakdanji skrbi zase, podporo pri gospodinjskih opravilih, podporo pri vključevanju v okolje in okrevanje. To so:

1. Odrasle osebe z motnjami v duševnem razvoju, s težavami v duševnem zdravju, s senzornimi motnjami, motnjami v gibanju in z napredovalo kronično oziroma neozdravljivo boleznijo ob koncu življenja:

- a. odrasle osebe z dolgotrajnimi težavami v duševnem zdravju,
- b. odrasle osebe z lahko motnjo v duševnem razvoju, ki so trajno nezaposljive ali trajno nezmožne za delo, odrasle osebe z zmerno motnjo v duševnem razvoju,
- c. odrasle osebe s težjo motnjo v duševnem razvoju,
- d. odrasle osebe s težko motnjo v duševnem razvoju,
- e. odrasle osebe z avtizmom ali z več motnjami (odrasli z motnjo v duševnem razvoju, osebnostnimi motnjami, težavami v duševnem zdravju, gibalnimi in senzornimi oviranostmi ter s poškodbami možganov),
- f. osebe s težjo ali težko obliko gibalne ali senzorne oviranosti, ki potrebujejo pomoč pri samostojnem življenju in ki so bile v preteklosti sprejete v posebni socialnovarstveni zavod na podlagi oskrbe iz a. do e. alineje 3. točke,
- g. odrasle osebe z napredovalo kronično oziroma neozdravljivo boleznijo ob koncu življenja,
- h. osebe s težavami v duševnem zdravju, osebe z več motnjami (težave v duševnem razvoju in dolgotrajne težave v duševnem zdravju).

2. Otroci in mladostniki do 18. leta starosti:

- a. otroci in mladostniki z lažjo motnjo v duševnem razvoju,
- b. otroci in mladostniki z zmerno motnjo v duševnem razvoju,
- c. otroci in mladostniki s težjo motnjo v duševnem razvoju,
- d. otroci in mladostniki s težko motnjo v duševnem razvoju in
- e. otroci in mladostniki z avtizmom ali z več motnjami (otroci in mladostniki z motnjo v duševnem razvoju, s hudimi motnjami vedenja in osebnosti, gibalnimi in senzornimi oviranostmi in poškodbami možganov)
- f. otroci in mladostniki, za katere imajo starši priznано pravico do višjega dodatka za nego otroka skladno s 3. odstavkom 79. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih (Ur. l. RS št. 26/14, 90/15, 75/17).

Upravičenci do »podpore v skupnosti«, ki se izvaja v drugi družini, so osebe iz 1. točke upravičencev do »podpore v skupnosti« in osebe, starejše od 65 let:

- osebe, ki zaradi starosti ali drugih razlogov, ki spremljajo starost, ne zmorejo več povsem samostojno živeti v svojem domačem okolju, čeprav lahko še samostojno izvajajo temeljne življenjske aktivnosti in pri tem ne potrebujejo neposredne pomoči druge osebe,
- osebe z zmernimi starostnimi in zdravstvenimi težavami, ki so pri izvajanju temeljnih življenjskih aktivnostih in dnevnih opravilih večinoma samostojne in potrebujejo občasno pomoč druge osebe,
- osebe z najzahtevnejšimi starostnimi in zdravstvenimi težavami, ki so pri izvajanju temeljnih življenjskih aktivnosti in dnevnih opravilih ves čas delno odvisne od pomoči druge osebe,
- osebe, ki potrebujejo pomoč in oskrbo, ker so pri izvajanju temeljnih življenjskih aktivnosti in dnevnih opravilih ves čas popolnoma odvisne od pomoči druge osebe in
- osebe, ki zaradi starostne demence ali podobnih stanj, potrebujejo delno ali popolno osebno pomoč ter osebno spremljanje ali nadzor.

3. OCENA FINANČNIH POSLEDIC PREDLOGA ZAKONA ZA DRŽAVNI PRORAČUN IN DRUGA JAVNA FINANČNA SREDSTVA

V procesu vzpostavljanja podpore v skupnost, se na eni strani postopno in sorazmerno manjšajo kapacitete v institucijah, na drugi strani pa postopno in sorazmerno večajo kapacitete »podpore v skupnosti«. Gre torej za relokacijo obstoječih finančnih sredstev iz institucionalnega varstva v »podporo v skupnosti«, kar zagotavlja finančno stabilnost prehodu v skupnostno podporo in pomeni, da se obseg finančnih sredstev z zadevno spremembo ne povečuje, razen v primeru povečanega števila upravičencev - otroci in mladostniki, za katere imajo starši priznано pravico do višjega dodatka za nego otroka skladno s 3. odstavkom 79. člena Zakona o starševskem varstvu in družinskih prejemkih, kjer bo na podlagi izračunov, v proračunu RS potrebno predvideti dodatnih 5.000.000,00 EUR letno, za podporo v skupnosti za okvirno 320 otrok in družin. Izračun je bil narejen na podlagi izkušenj pilotnega projekta pomoči družini na domu za otroke z oviranostjo.

Glede na pripravljene petletne projekcije (tabela 2) in postopen prehod uporabnikov iz institucionalnega varstva v »podpora v skupnosti« (tabela 1) pričakujemo, da bodo stroški »podpore v skupnosti« podobno visoki kot celotni stroški institucionalne oskrbe, in da bodo začeli nekoliko upadati po tretjem letu izvajanja storitve »podpora v skupnosti«.

V spodnji tabeli je prikazano, kako bodo prehajale kapacitete iz storitve institucionalno varstvo v storitev »podpora v skupnosti« v naslednjih petih letih. Pri projekciji je upoštevano število uporabnikov, ki že zdaj živijo v oblikah bivanja do največ 6 ljudi, število smrti uporabnikov, ki živijo v zavodih (ocena v % na leto na podlagi podatkov iz leta 2023) in število uporabnikov, ki se bo predvidoma preselilo v skupnosti v okviru projekta »Vzpostavitev multidisciplinarnih timov« (v nadaljevanju: MDT).

Predvidevamo, da bo nekoliko večje število uporabnikov (108) prešlo v storitev »podpora v skupnosti« v prvem letu, potem pa se bo številka postopoma zviševala, glede na preselitev v okviru MDT in razpisanih koncesij.

Tabela 1: Projekcija prehajanja iz IV v podpora v skupnosti za 5 let

	0 (izhodiščno stanje)	1. leto	2. leto	3. leto	4. leto	5. leto
Institucionalno varstvo	4434	4326	4266	4206	4106	3986
Povečanje PS za +	0	108	60	60	100	120
Podpora v skupnosti	0	108	168	228	328	448
SKUPAJ	4434	4434	4434	4434	4434	4434

S prehodom uporabnikov iz institucionalnega varstva v »podpora v skupnosti« bomo ohranili podoben način financiranja, kot je v praksi sedaj za storitev institucionalno varstvo.

Uporabnik sedaj zavodu plača oskrbnino, ki zajema stroške osnovne oskrbe (bivanje, organiziranje prehrane, tehnična oskrba in prevoz) in stroške socialne oskrbe, ki so zajeti v oskrbnem dnevu. Poleg tega ZZZS pokrije stroške zdravstvene oskrbe za uporabnika. Strošek oskrbe, ki ga uporabnik plača v zavodu, bo s prehodom v skupnost plačal izvajalcu za storitev »podpora v skupnosti«. Pri tem je strošek za plačilo izvajalcu za prejemanje storitve »podpora v skupnosti« nekoliko nižji, saj ne zajema osnovne oskrbe (stroške bivanja, prehrane, tehnične oskrbe), ampak samo socialno oskrbo.

Stroški zdravstvene oskrbe za uporabnika se bodo krili iz blagajne ZZZS, če bo imel izvajalec dovoljenje za opravljanje zdravstvenih storitev v skladu z Zakonom o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, št. 23/05 – uradno prečiščeno besedilo, 15/08 – ZPacP, 23/08, 58/08 – ZZdrS-E, 77/08 – ZDZdr, 40/12 – ZUJF, 14/13, 88/16 – ZdZPZD, 64/17, 1/19 – odl. US, 73/19, 82/20, 152/20 – ZZUOOP, 203/20 – ZIUPOPDVE, 112/21 – ZNUPZ, 196/21 – ZDOsk, 100/22 – ZNUZSZS, 132/22 – odl. US, 141/22 – ZNUNBZ, 14/23 – odl. US, 84/23 – ZDOsk-1 in 102/24 – ZZKZ). Če izvajalec zdravstvenih storitev ne opravlja, pa bo uporabnik koristil storitve v okviru mreže javne zdravstvene službe.

V spodnji tabeli prikažemo okvirno petletno finančno projekcijo plačila storitev v institucionalnem varstvu in v »podpori v skupnosti«.

Tabela 2: Okvirna finančna projekcija za plačilo oskrbe v zavodih in »podpore v skupnosti« v EUR glede na prehajanje uporabnikov iz IV v »podpora v skupnosti« v obdobju petih let

	0 (izhodiščno stanje)	1. leto	2. leto	3. leto	4. leto	5. leto
Institucionalno varstvo (skupaj)	164.166.899	160.168.246,6	157.946.773	155.725.299,4	152.022.843,4	147.579.896,2
Osnovna in socialna oskrba	113.956.105,7	111.180.449,5	109.638.418,3	108.096.387,1	105.526.335,1	102.442.272,7
Zdravstvena oskrba	50.210.793,36	48.987.797,04	48.308.354,64	47.628.912,24	46.496.508,24	45.137.623,44
Podpora v skupnosti (skupaj)	/	7.053.479,6	8.194.301,6	9.335.123,6	11.236.493,6	13.518.137,6
Socialna oskrba	/	6.441.981,44	7.243.082,24	8.044.183,04	9.379.351,04	10.981.552,64
ZZZS	/	611.498,16	951.219,36	1290940,56	1.857.142,56	2.536.584,96
Podpora za otroke (dodatni)	/	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000	5.000.000
SKUPAJ	164.166.899	167.221.726,2	166.141.074,6	165.060.423	163.259.337	161.098.033,8

4. NAVEDBA, DA SO SREDSTVA ZA IZVAJANJE ZAKONA V DRŽAVNEM PRORAČUNU ZAGOTOVLJENA, ČE PREDLOG ZAKONA PREDVIDEVA PORABO PRORAČUNSKIH SREDSTEV V OBDOBJU, ZA KATERO JE BIL DRŽAVNI PRORAČUN ŽE SPREJET

Predlog zakona ne predvideva porabe dodatnih proračunskih sredstev, v primerjavi z obstoječim obsegom sredstev, ki ga za ta namen namenja država.

5. PRIKAZ UREDITVE V DRUGIH PRAVNIH SISTEMIH IN PRILAGOJENOSTI PREDLAGANE UREDITVE PRAVU EVROPSKE UNIJE

Predlog zakona ni predmet usklajevanja s pravnim redom Evropske unije. V nadaljevanju prikazujemo spremembe in prilagoditve zakonskih ureditev štirih držav Evropske unije: Anglije, Finske, Češke, Italije, ki so vodilne na področju deinstitucionalizacije v Evropi.

Anglija

V Angliji so že leta 1992 sprejeli Zakon o skupnostni oskrbi (Community Care Act), ki je omogočil številne preselitve iz ustanov v skupnost v razmeroma kratkem času. Angliji je uspelo zmanjšati število ljudi v psihiatričnih zavodih za več deset tisoč – iz okrog 100.000 na skorajda 10.000 – v letih od 1990 do 2000. Ključne spremembe, ki jih je prinesel Zakon o skupnostni oskrbi, so predvsem prenos odgovornosti za dolgotrajno oskrbo ljudi z ovirami iz Nacionalnega zdravstvenega sistema (NHS) na lokalne oblasti, kar je omogočilo bolj prilagojeno in lokalno organizirano oskrbo. Poleg tega je zakon uvedel sistem ocenjevanja potreb posameznikov, kar je zagotovilo, da so bile storitve prilagojene specifičnim potrebam vsake osebe. Finančne spodbude so bile namenjene razvoju alternativnih oblik oskrbe, kot so skupnostna stanovanja in podprto bivanje, s čimer se je zmanjšala odvisnost od institucionalne oskrbe. Zakon je prav tako spodbujal sodelovanje zasebnega in nevladnega sektorja pri zagotavljanju oskrbe, kar je pripomoglo k razvoju raznolikega in prilagodljivega sistema skupnostne oskrbe (Sidi, L., 2022).

Finska

Na Finskem so storitve »podpore v skupnosti« urejene v Zakonu o storitvah in pomoči ljudem z oviranostjo, v Zakonu o posebnem varstvu ljudi z intelektualnimi ovirami in v Zakonu o socialnem varstvu. V skladu s finsko zakonodajo imajo ljudje potem, ko zapustijo institucionalno varstvo tri možne načine življenja v skupnosti. Pomoč v skupnosti pomeni, da osebe z intelektualnimi težavami prejemajo podporo 24 ur na dan. Vodenje življenja pomeni, da prejemajo podporo 12 ur na dan brez nočnega

nadzora. Podprto življenje pa pomeni, da prejemajo podporo v skladu z dogovorjenim številom ur, na primer nekajkrat na teden.

Češka

Na Češkem pred letom 1990 ni bilo skupnostnih služb, oskrba je bila v celoti institucionalna. Prve institucionalne spremembe so se začele konec devetdesetih let prejšnjega stoletja pod vodstvom nekaterih direktorjev ustanov in v skladu z modernizacijo socialnega varstva. Sistematično in sistemsko so se je lotili 2007 z vladno resolucijo o deinstitutionalizaciji oziroma »transformaciji« socialnovarstvenih ustanov in jo uvrstili v operativni program črpanja evropskih sredstev (s proračunom 56 milijonov evrov). Resolucija je jasno opredelila cilj, da se ljudem, ki so bili prej nameščeni v institucijah, omogoči življenje v skupnosti. Resolucija je predvidevala preusmeritev finančnih sredstev iz institucionalnega varstva v skupnostne storitve, kar bi omogočilo razvoj in širitev storitev v skupnosti ter prilagojenost storitev vsakemu posamezniku. Transformacija je zajela 32 ustanov z 3800 mesti na celotnem ozemlju države. Do leta 2013 se je preselilo 544 stanovalcev iz več kot petine zavodov. Po spoznavanju izkušenj iz tujine in načrtovanja dejavnosti so izbrali pilotne ustanove, vsaka pokrajina pa je dobila na voljo 3 milijone evrov za izgradnjo nadomestnih kapacitet v skupnosti, razvoj koordinacijskih timov v vsaki ustanovi in osnovno usposabljanje transformacijskih timov o načelih in poteku deinstitutionalizacije. Za izvajanje dejanskega procesa so ustanovili Državni center za transformacijo. Ta je deloval skupaj z delovno skupino ministrstva in strokovnim svetom za deinstitutionalizacijo in poskrbel za redno podporo na terenu. Proces deinstitutionalizacije na Češkem še ni končan. Prva faza Češke deinstitutionalizacije je pokazala, da je moč ljudi preseliti tudi zelo hitro, da v skupnosti lahko živijo tudi ljudje, ki potrebujejo intenzivno oskrbo in da je pomembno, da obstaja na državni ravni telo, ki lahko z jasnim mandatom in kompetencami spodbuja in vodi proces deinstitutionalizacije (Flaker in drugi, 2015).

Italija

V Italiji so z Zakonom 180, iz leta 1978, zapovedali deinstitutionalizacijo po celi državi. Zakon je uvedel prepoved prisilne hospitalizacije in zapovedal postopno zapiranje psihiatričnih bolnišnic, uvedel prepoved gradnje novih psihiatričnih bolnišnic, naložil vzpostavitev skupnostnih služb – centrov za duševno zdravje v skupnosti in vzpostavitev majhnih urgentnih oddelkov (z največ 15 postelj) v splošnih bolnišnicah. Namesto hospitalizacije proti volji uporabnikov je uvedel ukrep »obvezne zdravstvene obravnave«, ki ga v Trstu izvajajo pretežno zunaj bolnišnice. Ukrep traja največ sedem dni in ga mora na predlog psihiatra in sodišča potrditi župan. Uporabijo ga lahko le v primeru, ko ni mogoče človeku pomagati brez njega. Uporabnik pa lahko kadarkoli center zapusti. Glavna značilnost italijanske deinstitutionalizacije je razkroj velikih ustanov in njihova preobrazba v skupnostne službe, ki odgovarjajo na stiske in potrebe na terenu.

6. PRESOJA POSLEDIC, KI JIH BO IMEL SPREJEM ZAKONA

6.1 Presoja administrativnih posledic

a) v postopkih oziroma poslovanju javne uprave ali pravosodnih organov:

Zavodi, ki se bodo odločili za izvajanje nove storitve »podpora v skupnosti« v svojih stanovanjskih skupinah, bodo morali spremeniti obstoječi Dogovor z uporabnikom o vključitvi v institucionalno varstvo

in ga ločiti na Dogovor o bivanju (najemno pogodbo ipd.) in Dogovor o vključitvi v storitev »podpora v skupnosti«. Obenem bodo morali javni zavodi sprejeti statusno preoblikovanje v javni zavod za izvajanje storitve »podpora v skupnosti«. Prav tako bodo javni zavodi in ostali izvajalci, pri katerih bo to relevantno, v registraciji morali zjeti svojo vlogo najemodajalca kot storitev oddaje nepremičnin.

b) pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov:

Predlog zakona nima posledic pri obveznostih strank do javne uprave ali pravosodnih organov.

6.2 Presoja posledic za okolje, vključno s prostorskimi in varstvenimi vidiki, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za okolje.

6.3 Presoja posledic za gospodarstvo, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za gospodarstvo.

6.4 Presoja posledic za socialno področje, in sicer za:

Predlagane spremembe bodo pozitivno vplivale na socialno področje.

Ključne posledice na socialnem področju bodo:

- zagotovljena bo pravna podlaga za delovanje stanovanjskih skupin;
- stanovalcem socialnovarstvenih zavodov bo omogočeno, da se preselijo iz ustanov;
- uporabnikom, ki živijo zunaj ustanov, a potrebujejo podporo, bo omogočeno, da dobivajo podporo tam, kjer živijo in se jim zato, da bi dobili podporo, ne bo potrebno seliti;
- zagotovljena bo podlaga za udejanjanje 19. člena KOPI

6.5 Presoja posledic za dokumente razvojnega načrtovanja, in sicer za:

Predlog zakona nima posledic za dokumente razvojnega načrtovanja.

Predlog zakona podpira uresničevanje naslednjih dokumentov razvojnega načrtovanja:

- Skupne evropske smernice za prehod iz institucionalne v skupnostno oskrbo,
- Smernice Združenih narodov o deinstitucionalizaciji, tudi v izrednih razmerah,
- Strategijo Republike Slovenije za deinstitucionalizacijo v socialnem varstvu za obdobje 2024–2034,
- Smernice za neodvisno življenje in vključevanje oseb z oviranostmi,
- Resolucijo o nacionalnem programu duševnega zdravja 2018-2028 (Uradni list RS, št. 24/18),
- Resolucijo o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2022–2030,
- Evropsko strategijo o pravicah invalidov za obdobje 2021-2030.

6.6 Presoja posledic za druga področja

Predlog zakona nima posledic za druga področja.

6.7 Izvajanje sprejetega predpisa:

a) Predstavitev sprejetega zakona:

Za zagotovitev učinkovitega izvajanja tega zakona bo predlagatelj izvedel ustrezna usposabljanja ter ciljnim skupinam in širši javnosti predstavil novosti.

b) Spremljanje izvajanja sprejetega predpisa:

Izvajanje tega zakona bosta spremljala ministrstvo, pristojno za institucionalno varstvo in deinstitucionalizacijo v delu, ki se nanaša na deinstitucionalizacijo in ministrstvo, pristojno za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

6.8 Druge pomembne okoliščine v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona

Ni drugih pomembnih okoliščin v zvezi z vprašanji, ki jih ureja predlog zakona.

7. PRIKAZ SODELOVANJA JAVNOSTI PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA:

V postopku priprave predloga predpisa sta sodelovali strokovna javnost in druga zainteresirana javnost. 22. 1. 2025 je bila na ministrstvu ustanovljena delovna skupina za pripravo predlogov sprememb ZSV. V delovno skupino so bili imenovani predstavniki Ministrstva za solidarno prihodnost, Ministrstva za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstva za zdravje, Inštituta RS za socialno varstvo, Doma na Krasu, Pravno-informacijskega centra nevladnih organizacij, Zavoda RISA, Mreže za deinstitucionalizacijo in Pravne mreže za varstvo demokracije. Namen ustanovitve delovne skupine je bil omogočiti sodelovanje različnih deležnikov z različnih področij pri skupnem razmisleku in iskanju najboljših rešitev izvajanja predlogov sprememb ZSV v praksi. Delovna skupina se je sestala petkrat, in sicer 7. 2. 2025, 13. 2. 2025, 20. 2. 2025, 13. 3. 2025, 3. 4. 2025 in 15. 4. 2025. V samem procesu priprave zakonskega predloga je ministrstvo med obravnavami delovne skupine organiziralo tudi druge sestanke z deležniki oziroma člani delovne skupine, z namenom priprave predlogov sprememb in dopolnitev členov, ki neposredno zadevajo naloge, ki jih morajo posamezni deležniki izvesti oziroma imajo izkušnje s terena glede samega izvajanja v praksi.

Predlog zakona je bil predstavljen na Strokovnem svetu za socialno varstvo in na Ekonomsko-socialnem svetu. Na e-demokraciji je bil predlog zakona objavljen 23. 4. 2025. Podanih je bilo nekaj pripomb državljanov, ki se neposredno niso nanašale na vsebino predloga zakona in v njemu predlagane spremembe in dopolnitve. Šlo je za splošne pripombe na sistem socialnega varstva. Vsebinske komentarje na ZSV-L so podali: Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Fakulteta za socialno delo, SOS - Skupnost občin Slovenije, Združenje občin Slovenije, Inštitut RS za socialno varstvo, Socialna zbornica Slovenije, ZZZS, SCSD - Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, SINCE07 - sindikat Centrov za socialno delo, PIC - Pravno-informacijski center nevladnih organizacij, Skupnost VDC, SOUS - Skupnost organizacij za usposabljanje oseb s posebnimi potrebami v RS, ZDUS - Zveza društev upokojencev Slovenije, SSZS - Skupnost socialnih zavodov Slovenije, SZSVS - Sindikat zdravstva in socialnega varstva Slovenije, Slovenska filantropija, Sonček - Zveza društev za cerebralno paralizo Slovenije, ŠENT - Slovensko združenje za duševno zdravje, Dom

upokojeincev Idrija, Zavod Franko, ZRIPS - Zavod za razvijanje in izvajanje podpornih storitev za samostojno življenje, Društvo Belis, Muzej norosti, Dom na Krasu, VDC Polž.

V besedilu predloga predpisa smo po javni obravnavi upoštevali predlog nekaterih organizacij, da spremenimo besedilo "podpora pri okrepanju po dolgotrajni institucionalizaciji" in tako to besedilo nadomestili s "podpora za dvig kakovosti življenja". Prav tako smo upoštevali predlog, da k možnim izvajalcem storitve »podpora v skupnosti« dodamo tudi pravne osebe zasebnega prava s statusom nevladne organizacije v javnem interesu na področju invalidskega varstva. Nismo pa upoštevali predloga, da bi izvajalce razširili na vse pravne osebe zasebnega prava, ki niso ustanovljene po zakonu, ki ureja gospodarske družbe, saj je za kakovost izvajanja storitve nujno, da gre za točno določeno področje delovanja organizacij.

Prav tako smo upoštevali predlog in komentarje, da bi bilo v zakonu treba opredeliti primerljive pravice. Predlog zakona smo tako dopolnili z besedilom glede primerljivih pravic, in sicer na način, da oseba ne more hkrati koristiti podpore v skupnosti in institucionalnega varstva ali DO v instituciji, lahko pa kombinira podporo v skupnosti z drugimi storitvami in pravicami (npr. osebno asistenco, pomoč na domu, DO na domu, storitve socialnega vključevanja idr.), s tem, da se le-te ne smejo izvajati istočasno. To omogoča, da se storitve kombinirajo in dopolnjujejo, ne pa podvajajo.

Upoštevali smo tudi predlog varstveno delovnih centrov, da se k upravičencem doda tudi osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju, ki imajo status, da so nezaposljive ali nezmožne za delo. Upravičence sicer ne opredelimo v ZSV-L, ampak v pravilniku, pri čemer bomo predlog upoštevali. Prav tako smo upoštevali nomotehnične predloge za spremembo besedila zakona.

Predlog, da se iz 12. člena predloga spremembe ZSV-L izbriše določba o prepovedi odtujitve in obremenitve nepremičnine uporabnika, ki ima v lasti nepremičnino, v primeru ko občina zanj (do)plačuje storitev podpora v skupnosti, nismo upoštevali. Že zdaj je namreč pri socialnovarstvenih storitvah kot je institucionalno varstvo (v zavodu, stanovanjski skupini, drugi družini ali individualni paket storitev) in pri pomoči na domu financiranje storitev urejeno na podoben način. Storitve plača uporabnik sam, oz. zavezanci. V kolikor uporabnik oz. zavezanci nimajo dovolj sredstev, pa storitev plača (v celoti ali delno) občina. Pri tem velja, da če občina plačuje storitev za uporabnika, le-ta ne sme odtujiti ali obremeniti nepremičnine katere lastnik je, v korist občine, ki zanj financira storitev. V tem smislu sledimo obstoječemu načinu financiranja storitve. Dolgoročno bi bil potreben poseben premislek in prenova sistema financiranja obstoječih socialnovarstvenih storitev, ki so namenjena zagotavljanju podpore ljudem z oviranostjo.

V nekaterih komentarjih je bilo izpostavljeno, da niso jasni standardi in normativi za izvajanje storitve in da ni določeno usposabljanje za izvajalce podpore v skupnosti. V 1. členu spremembe ZSV-L je določeno, da se podpora v skupnosti izvaja po normativih in standardih, ki jih predpiše minister, pristojen za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitve pod posebnimi pogoji. Podrobni standardi in normativi za izvajanje storitev bodo torej določali podrobnejši opis storitve, upravičence, postopek izvajanja, kraj in obliko izvajanja, trajanje in metode dela, izvajalce, izobraževanja in supervizijo, dokumentacijo in normativ storitve (časovne okvire, število storitev na izvajalca ter načela smotrne organiziranosti izvajalcev).

Podobno je bilo v komentarjih izpostavljeno tudi, da ni jasnega postopka in meril za pridobitev koncesije. ZSV že zdaj določa postopke za pridobitev koncesije za izvajanje socialno varstvene storitve. Podpora v skupnosti je opredeljena kot socialno varstvena storitev. Podrobna merila za pridobitev koncesije pa bodo določena v pravilniku.

Delno smo upoštevali komentarje in pomisleke v zvezi s 15. členom predloga spremembe zakona, o postopnem prehajanju kapacitet iz institucionalnega varstva v podporo v skupnosti. Besedilo smo dopolnili tako, da se lahko kapacitete institucionalnega varstva ohranijo tudi v večjih bivalnih enotah zavoda (v katerih živi skupaj do največ 24 ljudi) in ne samo v stanovanjskih skupinah. Hkrati poudarjamo, da gre za postopen in skrbno načrtovan prehod, na podlagi 5-letnega načrta, ki ga vsakokrat pripravi minister, kar 15. člen tudi določa.

Predloga, da naj se v 118.a člen doda tretji naziv in da naj se uredi pravna podlaga v ZSV za pridobitev zdravstvene dokumentacije za pomoč na domu, nismo upoštevali, saj predlog ni povezan s podporo v skupnosti, ampak z drugim področjem. Prav tako nismo upoštevali predloga več socialnih gerontologov in Socialne zbornice Slovenije, da naj se 69. členu, ki določa kdo so strokovni delavci in sodelavci in kdo lahko opravlja strokovni izpit, doda tudi socialne gerontologe saj se vsebinsko ne nanaša na predlagane spremembe ZSV-L, bodo pa socialni gerontologi lahko izvajali storitve podpore v skupnosti v okviru skupnostnega tima, na isti način kot na primer socialni delavci brez strokovnega izpita.

Izpostavljeni so bili pomisleki glede pomanjkanja stanovanj za ljudi z oviranostjo. Gre za stanje, ki predstavlja širšo problematiko, ki jo MSP tudi aktivno naslavlja. V naslednjih 10 letih želimo omogočiti gradnjo 20.000 javnih najemnih stanovanj, za kar bo iz proračuna na voljo 100 milijonov evrov letno. Podpora v skupnosti se bo izvajala na domu uporabnika, v tržnem ali neprofitnem stanovanju ali v najemniškem stanovanju v okviru zavoda ali nevladne organizacije. Ena od nalog izvajalcev podpore v skupnosti bo tudi pomoč pri iskanju stanovanja in urejanju vseh zadev, povezanih s stanovanjem. Ključno pa je, da je zagotavljanje stanovanja in podpore ločeno.

Prav tako je bilo izpostavljeno pomanjkanje kadra. Tudi pri tem poudarjamo, da gre za širšo problematiko, ki zahteva celostni pristop k reševanju trenutne situacije, a samo po sebi ni zadosten argument, zato da ne bi začeli s postopnim vzpostavljanjem podpore v skupnosti. Dostopnost bomo zagotavljali predvsem z načrtovanjem kapacitet v posameznih regijah, glede na potrebe uporabnikov in glede na obstoječe kapacitete v institucionalnem varstvu. Ključna dokumenta pri tem bosta Nacionalni program socialnega varstva in pa 5 letni načrt kapacitet za storitev podpora v skupnosti, ki ga pripravi Minister. Prva spodbuda za to, da se storitev začne izvajati bo projekt multidisciplinarnih timov v različnih regijah, ki se bodo financirali iz sredstev EU (razpis bo objavljen predvidoma še letos).

Glede bojazni, da v skupnosti ne bo dovolj dobro poskrbljeno za ljudi z intenzivnimi potrebami in da bodo uporabniki v skupnosti osamljeni in izključeni, odgovarjamo, da se bo podpora v skupnosti izvajala na podlagi osebnega načrta in glede na potrebe posameznika. Podpora v skupnosti obsega tudi podporo pri vključevanju v skupnost, to bo ena od nalog zaposlenih, s katero bomo preprečevali osamljenost in izključenost.

V komentarjih so bili izpostavljeni tudi pomisleki glede povečanega obsega dela za centre za socialno delo zaradi izvajanja skrbniških nalog in odločanja o oprostitvi plačila storitve, pri čemer ne pričakujemo

povečanja, saj ohranjamo iste kapacitete (torej enako število uporabnikov, kot jih je trenutno v institucionalnem varstvu).

8. PODATEK O ZUNANJEM STROKOVNJAKU OZIROMA PRAVNI OSEBI, KI JE SODELOVALA PRI PRIPRAVI PREDLOGA ZAKONA IN ZNESKU PLAČILA ZA TA NAMEN:

Pri pripravi predloga zakona ni sodeloval zunanji strokovnjak niti pravna oseba.

9. NAVEDBA, KATERI PREDSTAVNIKI PREDLAGATELJA BODO SODELOVALI PRI DELU DRŽAVNEGA ZBORA IN DELOVNIH TELES

- Simon Maljevac, minister za solidarno prihodnost
- dr. Luka Omladič, državni sekretar
- mag. Mateja Nagode, generalna direktorica Direktorata za starejše, dolgotrajno oskrbo in deinstitucionalizacijo
- Klemen Jerinc, vodja Sektorja za upravljanje izvajalskih organizacij v Direktoratu za starejše, dolgotrajno oskrbo in deinstitucionalizacijo

II. BESEDILO ČLENOV

1. člen

V Zakonu o socialnem varstvu (Uradni list RS, št. 3/07 – uradno prečiščeno besedilo, 23/07 – popr., 41/07 – popr., 61/10 – ZSVarPre, 62/10 – ZUPJS, 57/12, 39/16, 52/16 – ZPPreb-1, 15/17 – DZ, 29/17, 54/17, 21/18 – ZNOrg, 31/18 – ZOA-A, 28/19, 189/20 – ZFRO, 196/21 – ZDOsk, 82/23, 84/23 – ZDOsk-1 in 24/25) se v 11. členu v prvem odstavku za 7. točko pika nadomesti z vejico in doda nova 8. točka, ki se glasi:

»8. podpora v skupnosti.«.

V drugem odstavku se besedilo »4.a, 4.b., 5. in 6. točke« nadomesti z besedilom »4.a, 4.b., 5., 6. in 8. točke«.

2. člen

V prvem odstavku 16. člena se za besedo »zavodu« črta vejica in besedilo »v drugi družini«.

3. člen

Za 16. členom se doda nov 16.a člen, ki se glasi:

»16.a člen

Podpora v skupnosti po tem zakonu obsega vse oblike pomoči uporabnikom za zagotavljanje pravice do življenja v skupnosti. Vključuje celostno podporo pri skrbi zase, gospodinjskih opravilih, vključevanju v skupnostno okolje, kakor tudi podporo pri preselitvi iz institucije v skupnost ter podporo za dvig kakovosti življenja. Podpora v skupnosti zajema tudi podporo v drugi družini in specializirano podporo.

Specializirana podpora se izvaja v primeru bolj kompleksnih in intenzivnih potreb upravičenca.

Glede na potrebe uporabnika podpora v skupnosti lahko obsega tudi zdravstveno varstvo, ki se izvaja v skladu s predpisi, ki urejajo zdravstveno varstvo in zdravstveno zavarovanje.

Podpora v skupnosti se izvaja na domu uporabnika, v katerem živi največ šest oseb, razen v primeru, ko so te osebe v sorodstvenem razmerju z upravičencem, ko je lahko skupno število oseb tudi večje. Kot dom uporabnika se šteje tudi bivanje pri drugi družini, ki ni sestavljena iz družinskih članov upravičenca.

Storitev podpora v skupnosti ni združljiva s storitvijo institucionalnega varstva po tem zakonu ali storitvami dolgotrajne oskrbe, ki se izvajajo v instituciji.

Storitev podpora v skupnosti je združljiva s storitvijo pomoč družini na domu in storitvijo vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji po tem zakonu, osebno asistenco po Zakonu o osebni asistenci (Uradni list RS, št. 10/17, 31/18 in 172/21), storitvami socialnega vključevanja po Zakonu o socialnem vključevanju invalidov (Uradni list RS, št. 30/18, 196/21 – ZDOsk, 206/21 – ZDUPŠOP, 84/23 – ZDOsk-1 in 60/24 – odl. US) in storitvami dolgotrajne oskrbe, ki se izvajajo na domu po Zakonu o dolgotrajni oskrbi (Uradni list RS, št. 84/23 in 112/24).

V primeru kombiniranja storitev iz prejšnjega odstavka tega člena, se storitev podpora v skupnosti ne more izvajati v istem času kot druga storitev.

4. člen

V 42. členu se v prvem odstavku na koncu osme alineje pika nadomesti s podpičjem in doda nova, deveta alineja, ki se glasi:

»- podporo v skupnosti.«.

5. člen

V 43. členu se v prvem odstavku za besedo »zakona« beseda »ter« nadomesti z vejico in za besedilom »za vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji« doda besedilo »in za podporo v skupnosti«.

6. člen

Za 54.b členom se doda nov 54.c člen, ki se glasi:

»54.c člen

Socialnovarstveno storitev podpore v skupnosti iz 16.a člena tega zakona lahko izvajajo posebni socialno varstveni zavodi za odrasle iz 51. člena tega zakona, varstveno delovni centri iz 52. člena tega zakona, zavodi za usposabljanje iz 54. člena tega zakona in pravne osebe zasebnega prava s statusom nevladne organizacije v javnem interesu na področju socialnega varstva ali invalidskega varstva.

Socialnovarstveni zavod, zavod za usposabljanje in varstveno delovni centri izvajajo podporo v skupnosti na podlagi soglasja ministrstva, pristojnega za institucionalno varstvo. Postopek za pridobitev soglasja za izvajanje podpore v skupnosti predpiše minister, pristojen za institucionalno varstvo.

Pravne osebe zasebnega prava s statusom nevladne organizacije v javnem interesu na področju socialnega varstva ali invalidskega varstva izvajajo podporo v skupnosti na podlagi podeljene koncesije.

Za izvajanje podpore v skupnosti veljajo enaki pogoji, ne glede na to ali se storitev izvaja na podlagi soglasja ministrstva, pristojnega za institucionalno varstvo ali na podlagi podeljene koncesije. Pogoje za izvajanje podpore v skupnosti predpiše minister, pristojen za institucionalno varstvo.«

7. člen

Za 92.d členom se doda nov, 92.e člen, ki se glasi:

»92.e člen

Določbe 92., 92.a, 92.b, 92.c in 92.d člena tega zakona se smiselno uporabljajo tudi pri postopkih vključitve in prenehanja izvajanja storitve podpora v skupnosti iz 16.a člena tega zakona.«

8. člen

V 98. členu se v prvem odstavku na koncu šestnajste alineje pika nadomesti s podpičjem in doda nova sedemnajsta alineja, ki se glasi:

»- podpora v skupnosti iz 16.a člena za otroke in mladostnike do 18. leta.«

9. člen

V 99. členu se v prvem odstavku v drugi alineji za besedo »odrasle« doda besedilo »in stroški storitev podpore v skupnosti za odrasle«.

10. člen

V 100. členu se v prvem odstavku za besedno zvezo »socialnega servisa« beseda »in« nadomesti z vejico in za besedno zvezo »18 let« doda besedilo »in storitev podpora v skupnosti za starejše od 18 let«.

11. člen

V 100.a členu se v prvem odstavku za besedo »odrasle« doda besedilo » ali pri plačilu storitve podpora v skupnosti za odrasle«.

12. člen

V 100.b členu se v prvem odstavku za besedo »varstva« doda besedilo » ali podpore v skupnosti za odrasle« in za besedo »varstvo« doda besedilo »ali storitev podpora v skupnosti za odrasle«.

13. člen

V 101. členu se v prvem odstavku besedilo »4.a, 4.b, 5. in 6. točke 11. člena« nadomesti z besedilom »4.a, 4.b, 5., 6. in 8. točke 11. člena«.

PREHODNE IN KONČNA DOLOČBA

14. člen

Minister, pristojen za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitve pod posebnimi pogoji, izda podzakonske akte iz spremenjenega 11. in novega 54. c člena tega zakona, v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.«.

15. člen

Z začetkom izvajanja socialnovarstvene storitve podpora v skupnosti se sorazmerno zmanjšujejo kapacitete v institucionalnem varstvu pri izvajalcih iz 54.c člena tega zakona, na način, da se na mesto uporabnika, ki je bil vključen v institucionalno varstvo pri teh izvajalcih, ko začne prejemati podporo v skupnosti ali ko umre, ne more namestiti novega uporabnika, razen če se ga namesti v stanovanjsko skupino ali bivalno enoto izvajalca iz 54.c člena tega zakona.

Minister, pristojen za institucionalno varstvo vsakih pet let pripravi načrt postopnega povečanja števila uporabnikov storitve podpora v skupnosti in sorazmernega zmanjševanja institucionalnih kapacitet pri izvajalcih iz 54.c člena tega zakona.

16. člen

Do ustrezne ureditve v zakonu, ki ureja zdravstveno dejavnost, lahko ne glede na drugi odstavek 8. člena Zakona o zdravstveni dejavnosti (Uradni list RS, Uradni list RS, št. 23/05 – uradno prečiščeno besedilo, 15/08 – ZPacP, 23/08, 58/08 – ZZdrS-E, 77/08 – ZDZdr, 40/12 – ZUJF, 14/13, 88/16 – ZdZPZD, 64/17, 1/19 – odl. US, 73/19, 82/20, 152/20 – ZZUOOP, 203/20 – ZIUPOPDVE, 112/21 – ZNUPZ, 196/21 – ZDOsk, 100/22 – ZNUZSZS, 132/22 – odl. US, 141/22 – ZNUNBZ, 14/23 – odl. US, 84/23 – ZDOsk-1 in 102/24 – ZZKZ) zdravstveno nego in zdravstveno rehabilitacijo kot del osnovne zdravstvene dejavnosti za svoje uporabnike opravljajo tudi:

- izvajalci podpore v skupnosti iz 54.c člena tega zakona.«

Za opravljanje zdravstvene nege in zdravstvene rehabilitacije kot del osnovne zdravstvene dejavnosti se za izvajalce podpore v skupnosti smiselno uporablja 8. člen zakona, ki ureja zdravstveno dejavnost.

17. člen

Ta zakon začne veljati petnajsti dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije, uporabljati pa se začne 1. aprila 2026.

III. OBRAZLOŽITEV

K 1. členu

Skladno z določbami Konvencije o pravicah invalidov (Uradni list RS-MP, št. 10/08), Priporočili Odbora ZN za pravice invalidov v zvezi s spoštovanjem Konvencije o pravicah invalidov in Priporočilom Zagovornika načela enakosti Vladi Republike Slovenije glede uresničevanja priporočil Odbora za pravice oseb z invalidnostmi v zvezi s Konvencijo o pravicah invalidov, uvajamo novo storitev podpore v skupnosti, ki bo postopoma nadomestila oskrbo v institucijah.

Odbor ZN za pravice invalidov je namreč že leta 2018 izrazil zaskrbljenost glede velikega števila invalidov, ki še vedno prebivajo v zavodih, zaradi pomanjkanja jasno izražene politike ter zmožnosti in ukrepov na državni in občinski ravni in nezadostnega zagotavljanja storitev za njihovo samostojno življenje v skupnosti. Zagovornik načela enakosti v priporočilu ugotavlja, da se je situacija sicer nekoliko, ne pa bistveno, izboljšala (ocena stanja upošteva razvoj dogodkov do 31. 5. 2023).

Z uvedbo podpore v skupnosti uvajamo storitev, ki bo ljudem z oviranostjo omogočala, da se preselijo iz institucij in da podpora, ki jo potrebujejo, dobijo v skupnosti.

K 2. členu

Iz možnih oblik izvajanja institucionalnega varstva, se črta besedna zveza »druga družina«, ki bo po novem predlogu ena od oblik izvajanja podpore v skupnosti.

K 3. členu

Predlagan člen določa obseg storitve podpore v skupnosti kot nove socialnovarstvene storitve, določene s predlagano novo 8. točko prvega odstavka 11. člena tega zakona. Podpora v skupnosti zajema nabor storitev, ki osebam z oviranostjo omogočajo, da živijo v skupnosti izven institucije. Podpora v skupnosti zajema različne vrste pomoči, ki ljudem omogočajo, da živijo sami, s sostanovalci, sorodniki, ali v stanovanjskih skupinah. Ni jim treba živeti v posebnih zavodih ali institucijah, temveč vso pomoč, ki bi jo sicer dobili v zavodu, dobijo doma. To pomeni, da lahko ljudje živijo neodvisno življenje, da si sami izberejo tiste vrste podpore in pomoči, ki jo potrebujejo, in to podporo tudi sooblikujejo. Storitve podpore v skupnosti bo zagotovljena v obsegu, prilagojenem individualnim potrebam upravičenca, z možnostmi obsega storitve, kot ga bo določal pravilnik, ki ureja standarde in normative socialnovarstvenih storitev. Glede na predlog, se storitev podpore v skupnosti, lahko izvaja tudi v drugi družini. S tem predlogom institut druge družine izvzamemo iz institucionalnega varstva in ga bolj pravilno umestimo v podporo v skupnosti. Podpora v skupnosti obsega tudi specializirano podporo, ki je namenjena osebam z oviranostjo, ki imajo najbolj kompleksne in intenzivne potrebe, in zato potrebujejo drugačno podporo, kot tiste, katerih obseg potreb je manjši.

Člen določa, s katerimi storitvami se koriščenje podpore v skupnosti izključuje ali kombinira.

K 4. členu

S predlagano dopolnitvijo člena se določa, da je podpora v skupnosti storitev, ki se izvaja v mreži javne službe.

K 5. členu

S predlagano spremembo se določa, da država zagotavlja mrežo javne službe tudi za storitev podpore v skupnosti.

K 6. členu

S predlaganim členom opredelimo izvajalce storitve podpore v skupnosti in določimo obvezo za pridobitev soglasja za socialnovarstvene zavode in varstveno delovne centre oziroma koncesije za nevladne organizacije za izvajanje te storitve. Pogoji za izvajanje storitve so enaki ne glede na to, ali jo izvaja javni zavod ali nevladna organizacija.

K 7. členu

Člen določa, da se za postopke vključitve v storitev podpora v skupnosti in za postopke prenehanja izvajanja podpore v skupnosti, smiselno uporabljajo določbe zakona, ki urejajo postopke sprejema, premestitve in odpusta določenih v 92., 92.a, 92.b, 92.c in 92.d členih tega zakona.

K 8. členu

Predlagana sprememba določa, da se storitev podpora v skupnosti za otroke in mladostnike do 18. leta financira, podobno kot je zdaj urejeno financiranje institucionalnega varstva za otroke in mladostnike z zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju iz tretjega odstavka 16. člena tega zakona, iz proračuna Republike Slovenije.

K 9. členu

Predlagana sprememba določa, da se storitev podpore v skupnosti za odrasle, kadar je upravičenec oziroma drug zavezanec delno ali v celoti oproščen plačila, financira iz proračuna občine.

K 10. členu

S spremembo člena se uredi obveznost plačila storitve podpore v skupnosti za odrasle na način, kot je urejeno plačilo institucionalnega varstva za odrasle.

K 11. členu

S predlagano spremembo se doda možnost, da občina določi dodatne oprostitve pri plačilu storitve podpore v skupnosti na način, kot je to urejeno za institucionalno varstvo odraslih.

K 12. členu

S predlagano spremembo se določi, da se uporabniku storitve podpore v skupnosti, ki uveljavlja oprostitve plačila storitve podpore v skupnosti, z odločbo prepove odtujiti in obremeniti nepremičnino, katere lastnik je, v korist občine, ki zanj financira storitev, na način, kot je to urejeno na področju institucionalnega varstva odraslih.

K 13. členu

S predlagano spremembo se podrobneje določi, da minister, pristojen za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitve pod posebnimi pogoji, predpiše metodologijo za oblikovanje cen tudi za storitev podpore v skupnosti.

K 14. členu

Prehodna določba določa rok, v katerem minister, pristojen za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitve pod posebnimi pogoji, izda podzakonske akte za izvajanje podpore v skupnosti, in sicer v šestih mesecih od uveljavitve tega zakona.

K 15. členu

V skladu s Konvencijo o pravicah invalidov (Uradni list RS-MP, št. 10/08), opozorili Odbora za pravice invalidov (CRPD/C/SVN/CO/1) in Priporočilom Zagovornika načela enakosti Vladi Republike Slovenije glede uresničevanja priporočil Odbora za pravice oseb z invalidnostmi v zvezi s Konvencijo o pravicah invalidov (Št.: 0070-11/2023/1, z dne 15. 6. 2023), se postopno zmanjšuje oskrba v institucijah, ki se nadomešča s storitvijo izvajanja podpore v skupnosti. S postopnim in sorazmernim manjšanjem kapacitet v institucijah oz. večanjem kapacitet podpore v skupnosti bo vzpostavljen tudi bolj stabilen finančni prehod v skupnostno podporo, saj se z novo ureditvijo ne ustvarja dodatno finančno breme za državo in občine, ampak le preusmerja obstoječa sredstva, namenjena storitvam v institucijah, v skupnost, s čimer bo zagotovljena tudi bolj smotrna poraba teh sredstev. Člen določa, da tak načrt postopnega večanja kapacitet v podpori v skupnosti oz. manjšanja kapacitet v posebnih socialnovarstvenih zavodih, varstveno delovnih centrih in centrih za usposabljanje, delo in varstvo, predpiše minister, pristojen za institucionalno varstvo.

K 16. členu

Člen določa, da lahko izvajalci podpore v skupnosti za svoje uporabnike izvajajo zdravstveno nego in zdravstveno rehabilitacijo kot del osnovne zdravstvene dejavnosti.

K 17. členu

Določa se začetek veljavnosti in uporabe zakona.

IV. BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

11. člen

Storitve, namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav so:

1. prva socialna pomoč,
2. osebna pomoč,
3. podpora žrtvam kaznivih dejanj,

4. pomoč družini za dom,
- 4.a pomoč družini na domu,
- 4.b socialni servis,
5. institucionalno varstvo,
6. vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji,
7. pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih.

Storitve iz 1. do 4. točke prejšnjega odstavka se izvajajo po normativih in standardih, ki jih predpiše minister, pristojen za socialno varstvo, storitve iz 4.a, 4.b, 5. in 6. točke prejšnjega odstavka pa se izvajajo po normativih in standardih, ki jih predpiše minister, pristojen za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitve pod posebnimi pogoji.

42. člen

Javna služba na področju socialnega varstva obsega naslednje storitve:

- socialno preventivo;
- prvo socialno pomoč;
- osebno pomoč;
- podporo žrtvam kaznivih dejanj;
- pomoč družini za dom;
- pomoč družini na domu;
- institucionalno varstvo;
- vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji.

Merila, po katerih se določa obseg javne službe za posamezne storitve iz prejšnjega odstavka, določa socialno varstveni program.

43. člen

Država zagotavlja mrežo javne službe za socialno preventivo, za prvo socialno pomoč, za osebno pomoč, za podporo žrtvam kaznivih dejanj, za pomoč družini za dom, za institucionalno varstvo iz 16. člena tega zakona ter za vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji.

Občina zagotavlja mrežo javne službe za pomoč družini na domu.

92.č člen

Določbe 92., 92.a, 92.b, 92.c in 92.d člena tega zakona se smiselno uporabljajo tudi pri postopkih namestitve, premestitve in odpusta upravičencev v socialno varstvene zavode za usposabljanje, ki so vključeni v izvajanje navedene storitve na podlagi Zakona o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (Uradni list RS, št. 58/11, 40/12 – ZUJF, 90/12, 41/17 – ZOPOPP in 200/20 – ZOOMTVI), po dopolnjenem 18. letu starosti.

98. člen

Iz proračuna Republike Slovenije se financirajo:

- dejavnosti, potrebne za delovanje in razvoj sistema socialnega varstva iz 6. člena tega zakona;
- socialna preventiva;
- prva socialna pomoč;
- pomoč družini za dom;
- izvrševanje javnih pooblastil;
- institucionalno varstvo iz tretjega odstavka 16. člena tega zakona za otroke in mladostnike do 18. leta;
- vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji;
- krizna namestitvev;
- interventna služba;
- investicije v socialno varstvene zavode;
- skupne naloge socialnega varstva iz programa, ki ga vsako leto določi državni zbor;
- naloge socialne zbornice iz drugega odstavka 77. člena tega zakona;
- osebna pomoč;
- podpora žrtvam kaznivih dejanj;
- naloge, ki jih skupnosti iz 68.a člena tega zakona opravljajo kot javno pooblastilo;
- javni socialnovarstveni programi, razvojni in eksperimentalni socialnovarstveni programi, pomembni za državo in sodelovanje z nevladnimi organizacijami.

Ne glede na določbe tega zakona se iz proračuna Republike Slovenije financirajo tudi stroški storitev v zavodih za odrasle, če upravičenec pred prijavo stalnega prebivališča na podlagi dokončne odločbe upravne enote, izdane v postopku ugotavljanja stalnega prebivališča skladno z zakonom, ki ureja prijavo prebivališča, na naslovu nastanitvenega centra ali na naslovu zavoda, v katerem je nastanjen, v Republiki Sloveniji ni imel prijavljenega stalnega prebivališča.

99. člen

Iz proračuna občine se financirajo:

- pomoč družini na domu, najmanj v višini 50% subvencije k ceni storitve in v višini, za katero je upravičenec oziroma drug zavezanec delno ali v celoti oproščen plačila;
- stroški storitev v zavodih za odrasle, kadar je upravičenec oziroma drug zavezanec delno ali v celoti oproščen plačila;
- javni socialnovarstveni programi, razvojni in dopolnilni socialnovarstveni programi, pomembni za občino in sodelovanje z nevladnimi organizacijami.

Sredstva za financiranje pravic in prispevkov oziroma storitev in pomoči iz prejšnjega odstavka se financirajo iz proračuna občine, na območju katere ima upravičenec storitev in pomoči prijavljeno stalno prebivališče.

Ne glede na določbo prejšnjega odstavka se stroški storitve iz druge alineje prvega odstavka tega člena pri prijavi stalnega prebivališča na naslovu socialnovarstvenega zavoda na podlagi dokončne odločbe upravne enote, izdane v postopku ugotavljanja stalnega prebivališča skladno z zakonom, ki ureja prijavo prebivališča, financirajo iz proračuna občine, v kateri je imel upravičenec prijavljeno stalno prebivališče pred prijavo stalnega prebivališča na naslovu zavoda.

100. člen

Storitve iz tega zakona so brezplačne, razen storitve pomoči družini na domu, socialnega servisa in institucionalnega varstva za osebe, starejše od 18 let, ki so jih dolžni plačati upravičenci in drugi zavezanci.

Prejemniki trajne denarne socialne pomoči in prejemniki nadomestila za invalidnost po zakonu, ki ureja socialno vključevanje invalidov, so oproščeni plačila vseh storitev razen storitev institucionalnega varstva po prvem odstavku 16. člena tega zakona.

Vlada Republike Slovenije predpiše merila, po katerih se za upravičence in druge zavezance delno ali v celoti določajo oprostitve pri plačilu storitev.

Na zahtevo upravičenca do socialno varstvene storitve odloči o delni ali celotni oprostitvi plačila storitve center za socialno delo, v skladu z merili iz prejšnjega odstavka.

Center za socialno delo lahko upravičencu oziroma zavezancu določi višjo oprostitvev, kot bi jo določil po merilih iz tretjega odstavka tega člena, če upravičenec storitev nujno potrebuje in bi prišlo do ogrožanja njegovega zdravja ali življenja, če mu storitev ne bi bila omogočena, ali če to narekujejo posebne socialne razmere ali iz drugih pomembnih razlogov v korist upravičenca oziroma zavezanca.

V primeru vložitve zahteve za oprostitvev plačila storitve center za socialno delo o oprostitvi plačila in določitvi prispevka upravičenca in zavezanca oziroma občine k plačilu oziroma doplačilu storitve odloči za obdobje od dneva začetka izvajanja storitve dalje, v primeru sprememb med izvajanjem storitve pa s prvim dnevom naslednjega meseca po dnevu nastanka spremembe.

Stroške v zvezi s storitvami iz 18. člena tega zakona krije podjetje, zavod ter druga organizacija, ki te storitve zagotavlja.

Center za socialno delo lahko za upravičenca do institucionalnega varstva določi oprostitev po merilih iz tretjega odstavka tega člena tudi v primeru, ko je bila upravičencem zagotovljena nadomestna oblika bivanja in oskrbe izven mreže javne službe.

100.a člen

Ne glede na določbo tretjega odstavka 100. člena lahko občina določi dodatne oprostitve pri plačilu stroškov za pomoč na domu in pri plačilu storitev v zavodih za odrasle.

O oprostitvah iz prejšnjega odstavka odloča pristojni občinski organ.

100.b člen

Če je uporabnik storitve, ki uveljavlja oprostitev plačila storitve institucionalnega varstva, lastnik nepremičnine, se mu z odločbo o oprostitvi plačila prepove odtujiti in obremeniti nepremičnino, katere lastnik je, v korist občine, ki zanj financira institucionalno varstvo.

O prepovedi odtujitve in obremenitve nepremičnine v korist občine pristojni center za socialno delo odloči v izreku odločbe o oprostitvi plačila storitve institucionalnega varstva.

Prepoved odtujitve in obremenitve se zaznamuje v zemljiški knjigi na podlagi dokončne odločbe iz prejšnjega odstavka.

Za zaznambo prepovedi odtujitve in obremenitve iz prvega odstavka tega člena se smiselno uporabljajo določbe zakona, ki ureja zemljiško knjigo, o zaznambi prepovedi odtujitve in obremenitve.

101. člen

Metodologijo za oblikovanje cen storitev iz 4.a, 4.b, 5. in 6. točke 11. člena tega zakona predpiše minister, pristojen za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji.

V skladu z metodologijo iz prejšnjega odstavka določi ceno storitve organ upravljanja pravne osebe oziroma sama fizična oseba.

K cenam storitve daje soglasje ministrstvo, pristojno za institucionalno varstvo, pomoč družini na domu, vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji, razen k cenam storitve pomoči družini na domu, h katerim daje soglasje pristojni občinski organ.

V. PREDLOG, DA SE PREDLOG ZAKONA OBRAVNAVA PO NUJNEM OZIROMA SKRAJŠANEM POSTOPKU

/

VI. PRILOGE

Pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev pomoč družini na domu, socialni servis, institucionalno varstvo in vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji,

Pravilnik o minimalnih tehničnih pogojih za izvajanje socialnovarstvenih storitev,

Pravilnik o koncesijah na področju socialnega varstva,

Metodologija za oblikovanje cen socialnovarstvenih storitev,

Uredba o merilih za določanje oprostitev pri plačilih socialnovarstvenih storitev,

Pravilnik o izvajanju storitve (standardi in normativi) podpora v skupnosti,

Pravilnik o postopkih vključitve in prenehanja izvajanja storitve podpora v skupnosti